

4. Willis, J., & Willis, D. (2007). Doing Task-Based Teaching. Oxford University Press.
5. Yule, G. (2010). The Study of Language. Cambridge University Press.

PEDAGOGDA FUNKSIONAL SAVODXONLIKNI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUMAMMO SIFATIDA

Ilyosbek Bozorbayev

**Oliy ta'lim tizimi kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti,
tayanch doktorant**

Abstract: Currently, the educational process is undergoing global changes. In particular, the rapid introduction of digital technologies and innovations into the education system requires a high level of functional literacy from the teacher. Therefore, this article discusses the scientific and theoretical foundations for the development of functional literacy of the teacher in the context of contextual learning and the impact of functional literacy of the teacher on the quality of education.

Keywords: functional literacy, contextual learning, quality of education, modern approaches, pedagogical competencies, problem-based learning, innovative technologies, practical knowledge.

Annotatsiya: Hozirgi zamon ta'lim jarayoni global o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Xususan, raqamli texnologiyalar va innovatsiyalar ta'lim tizimiga jadal sur'atlarda kirib kelishi pedagogdan yuqori darajadagi funksional savodxonlikni talab etmoqda. Shu bois, mazkur maqolada kontekstli o'qitish sharoitida pedagogda funksional savodxonlikni

rivojlantirishning ilmiy nazariy asoslari hamda pedagogning funksional savodxonligi ta'lim sifatiga ta'sir ko'rsatishi muhokama qilingan.

Kalit so'zlar: *funksional savodxonlik, kontekstli o'qitish, ta'lim sifati, zamonaviy yondashuvlar, pedagogik kompetensiyalar, muammoli o'qitish, innovatsion texnologiyalar, amaliy bilimlar.*

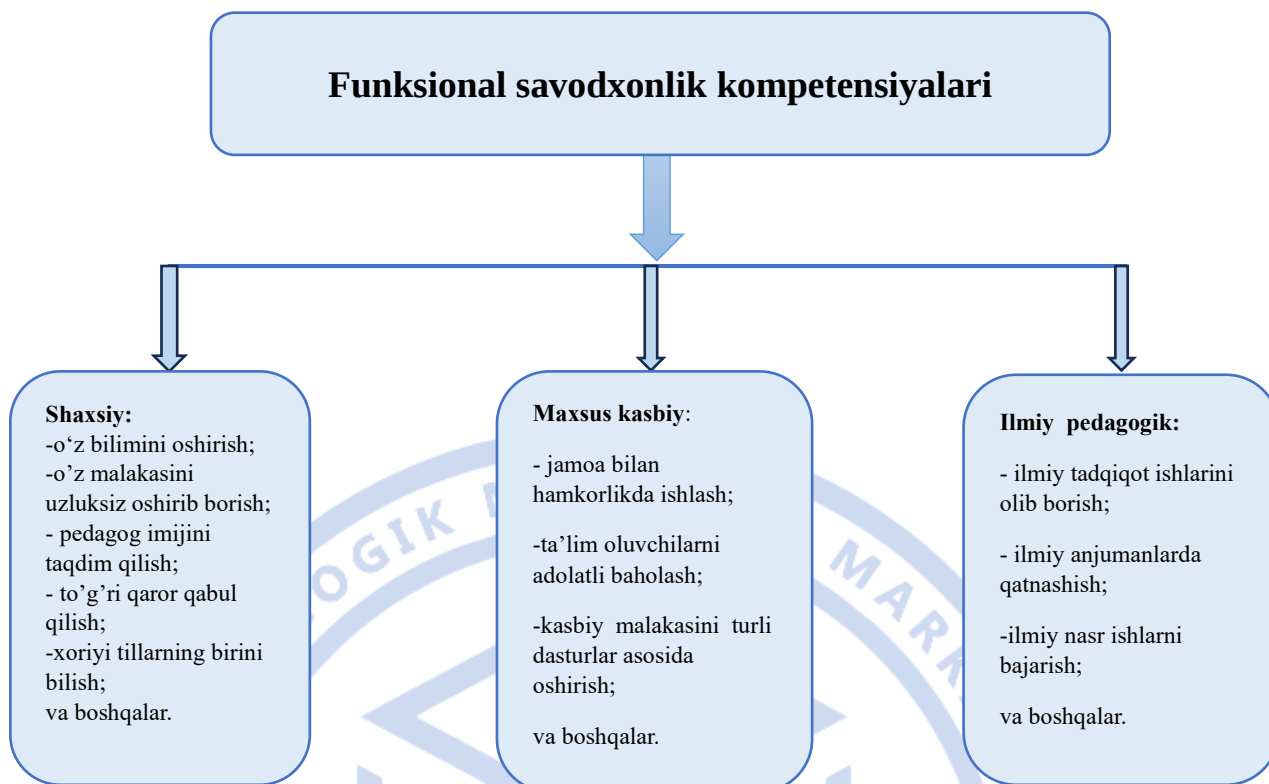
Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchilarning funksional savodxonligi ta'lim jarayonining sifatini belgilovchi muhim omillardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Funksional savodxonlik – bu pedagogning nafaqat bilim va ko'nikmalari, balki ularni ta'lim amaliyotda qo'llash hamda uning keng qamrovli kasbiy (ilmiy) masalalar yechimini topishda foydalanish qobiliyatidir.

Asosiy qism. Funksional savodxonlik ilmiy adabiyotlarda keng ko'lamda tahlil qilingan tushuncha bo'lib, o'qituvchi tomonidan fanning nazariy asoslarini hayotiy vaziyatlarga tatbiq etish qobiliyatini anglatadi. Funksional savodxonlikka ega bo'lgan pedagoglar ta'lim oluvchilarga nafaqat dalillar va bilimlarni uzatish bilan cheklanib qolmasdan, ularni amalda qo'llash orqali muammolarga yechim topishga ham yo'naltiradi. Olib borilayotgan tadqiqot ishlari natijasi shuni ko'rsatmoqdaki, funksional savodxonlik ta'lim oluvchilarda mantiqiy fikrlash, muammolarni hal qilish va ijodiy yondashuvlarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Funksional savodxonlik darajasi yuqori bo'lgan shaxslarda mustaqil qaror qabul qilish, jamoa bilan ishlash va hayotiy vaziyatlarga innovatsion yondashish qobiliyatlari samarali shakllangan bo'ladi.

Kontekstli o'qitish – bu ta'lim jarayonida nazariy bilimlarni hayotiy vaziyatlar orqali o'zlashtirishni ta'minlovchi pedagogik yondashuvdir. Ushbu usul o'quv materiallarini hayotiy misollar, vaziyatlar va muammolar bilan bog'lash orqali ta'lim oluvchilarni nafaqat bilim darajasini oshiradi, balki ularni real kundalik hayot sharoitlariga tayyorlaydi. A.A.Verbitskiy kontekstli o'qitishda uchta (semiotik, imitatsiya, ijtimoiy) ta'lim modeli qatnashishini ta'kidlagan. Bular:

- semiotik ta'lim modelida mavzuga oid ma'lumotlar shaxsga og'zaki yoki yozma tekst, jadval yoki grafik tarzida taqdim qilinadi. Bu ma'lumotlar ta'lim oluvchi tomonidan mustaqil o'zlashtiriladi va yakuniy xulosa so'zli (yoki yozma) ko'rinishda bayon qilinadi;
 - imitatsiya ta'lim modelida mavzuiga oid ma'lumot nazariy axborot ko'rinishida taqdim qilinadi. Ta'lim oluvchidan berilgan axborotni tahlil qilinishi va berilgan topshiriqqa mustaqil qaror qabul qilinishi kutiladi;
 - ijtimoiy ta'lim modeli – bu kasbiy faoliyatning bir qismi bo'lib, talabalarning birgalikdagi faoliyat shakllanib, berilgan odatiy muammoli vaziyat yoki ma'lumotlar tahlil qilinadi va ular berilgan ma'lumotlarning amaliy ahamiyatini tushunishi va uning bajarilishi quyidagi faoliyatlar orqali qabul qilinadi: referat, loyiha ishi, tadqiqot ishini bajarishi shaklida [1].
- Mazkur g'oyaga ko'ra shaxsning ta'lim muassasasida ta'lim olish faoliyati mazmunan uning kelgusi kasbiy faoliyatiga bilan uzviy bo'lgan o'quv muammoli vaziyatlar yug'indisidan iborat. Shu bois, ijtimoiy ta'lim modeliga ko'ra pedagogda funksional savodxonligini rivojlantiruvchi kontekstli o'qitish hal qiluvchi rol o'ynaydi va bu jarayonda pedagog o'zining amaliy bilim va ko'nikmalaridan foydalanib, o'quvchilarga ta'limni kundalik hayot ehtiyojlari bilan bog'lashni namoyish etadi.
- Ta'lim sifatini oshirishning asosiy omillaridan biri pedagoglarning funksional savodxonligini oshirish bilan bog'liqdir. Funksional savodxonlikka ega pedagoglar o'quvchilarning tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi, bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi [2]. Pedagogni kasbiy rivojlantirishga qaratilgan funksional savodxonlik kompetensiyalari va uning funksiyalari 1- va 2-rasmlarda keltirilgan.

1-rasm. funksional savodxonlik kompetensiyalari

2-rasm. funksional savodxonlikning asosiy funksionalari

Zamonaviy ta'lim jarayonida funksional savodxonlikning rivojlanishida raqamli texnologiyalarning o'рни katta. Raqamli ta'lim texnologiyalari pedagoglarga yanada

kengroq imkoniyatlar yaratadi va o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi faolligini oshiradi. Pedagoglar funksional savodxonlikni rivojlantirish uchun zamonaviy o'qitish texnologiyalaridan foydalanib, turli interaktiv vositalar yordamida kontekstli o'qitishni takomillashtirishi mumkin. Masalan, simulyatsiya, raqamli laboratoriyalar va ta'limiy dasturlar o'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini shakllantirishda muhim vositalar bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa va tavsiyalar: Pedagogning funksional savodxonligi zamonaviy ta'lim jarayonining sifatini oshirishda asosiy omil hisoblanadi. Kontekstli o'qitish va funksional savodxonlik o'zaro uzviy bog'langan bo'lib, bu pedagogik yondashuv orqali o'quvchilarni amaliy hayot sharoitlariga tayyorlash mumkin. Shu sababli, ta'lim jarayonida pedagoglarning funksional savodxonligini rivojlantirishga alohida e'tibor berilishi zarur, chunki bu ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarning amaliy bilimlarini mustahkamlash uchun kalit hisoblanadi.

1. Pedagoglarning funksional savodxonligini oshirish uchun doimiy ravishda malaka oshirish dasturlari tashkil etilishi va ularda raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha o'quvlar o'tkazilishi lozim.

2. Ta'lim jarayonida kontekstli o'qitishning amaliyotini kengaytirish uchun muammoli o'qitish usullarini keng qo'llash tavsiya etiladi, chunki bu usullar o'quvchilarning ijodiy va analitik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Вербицкий А.А. Контекстное обучение: теория и технологии. Москва: Изд-во МГУ. -2010
2. Маркова А.К. Формирование профессиональной функциональной грамотности учителей. Педагогика, 2018. 5(2), – 45-53.

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SHAXSGA YO'NALTIRILGAN TA'LIMNING ASPEKTLARI